

บทบาทของประชาสังคมข้ามชาติกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน :
ศึกษกรณีบริษัทยูโนแคลในพม่า

นายวรวิษ วสาคารวะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ROLE OF TRANSNATIONAL CIVIL SOCIETY AND HUMAN RIGHTS VIOLATION: A
CASE STUDY OF UNOCAL IN MYANMAR

Mr. Worawich Vasakarava

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

491945

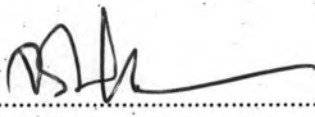
หัวข้อวิทยานิพนธ์   บทบาทของประชาสังคมข้ามชาติกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน :
  ศึกษากรณีบริษัทยูโนแคลในพม่า

โดย   นาย วรวิช วสาคารวระ

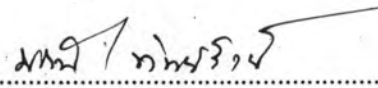
สาขาวิชา   ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

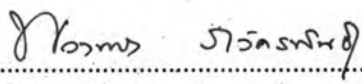
อาจารย์ที่ปรึกษา   อาจารย์ ดร.พวงทอง ภาวัครพันธุ์

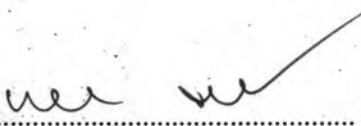
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณะบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.พวงทอง ภาวัครพันธุ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์พรพิมล ตรีโชติ)

วรวิช วสาคารวะ : บทบาทของประชาสังคมข้ามชาติกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน :
ศึกษากรณีบริษัทยูโนแคลในพม่า. (THE ROLE OF TRANSNATIONAL CIVIL
SOCIETY AND HUMAN RIGHTS VIOLATION: A CASE STUDY OF UNOCAL IN
MYANMAR) อ. ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร. พวงทอง ภวัครพันธ์ 194 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคมข้ามชาติใน
การรณรงค์ต่อต้านบริษัทยูโนแคลซึ่งเป็นบริษัทข้ามชาติจากสหรัฐอเมริกาที่เข้าไปทำโครงการการ
ลงทุนจนเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงในประเทศพม่า

ประเทศพม่าดำเนินนโยบายปิดประเทศเพื่อจำกัดอิทธิพลต่างชาติมายาวนานจนเศรษฐกิจ
พังทลาย แต่แล้วเมื่อสภาพฟื้นฟูภาวะเบียดเบียนแห่งรัฐยึดอำนาจการปกครองได้ในปี ค.ศ.1988 ก็ได้
ประกาศใช้นโยบายเปิดประเทศทางเศรษฐกิจ ทำให้มีกลุ่มธุรกิจจำนวนมากสนใจเข้ามาลงทุนใน
พม่า โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับกิจการน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ บริษัทยูโนแคลเป็น
บริษัทน้ำมันที่ได้รับสัมปทานการขุดเจาะน้ำมันในแหล่งยาดานาร่วมกับรัฐบาลพม่า ผลจากการ
ลงทุนร่วมกับรัฐบาลพม่าทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนหลายรูปแบบต่อประชาชนพม่าและ
ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยในบริเวณท่อก๊าซ แม้ว่าพยานหลักฐานต่างๆจะชี้ชัดว่าโครงการลงทุนดังกล่าว
ทำลายชีวิตของชนกลุ่มน้อยและชาวพม่า แต่ประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้ดำเนินการให้เกิดการ
ผลักดันการแก้ไขอย่างเต็มที่ เช่น ประเทศในกลุ่มอาเซียนซึ่งยึดหลักการการไม่แทรกแซงกัน
สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสไม่ได้ดำเนินการใดๆที่จะยุติการลงทุนของบริษัทจากประเทศตน ส่วน
องค์การระหว่างประเทศที่สำคัญก็ประสบข้อจำกัดบางประการจนไม่อาจแสดงบทบาทช่วยเหลือ
ชาวพม่าได้ อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากตัวแสดงหลักที่กล่าวมาคือรัฐและองค์การระหว่างประเทศ
ก็ยังมีภาคประชาสังคมที่มีการประสานงานกันในลักษณะข้ามชาติเพื่อเปิดเผยเรื่องราวและ
พยายามพิทักษ์สิทธิของชาวพม่าเหล่านั้นไว้

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาคประชาสังคมข้ามชาติโดยเฉพาะหน่วยงานที่ไม่ใช่ของ
รัฐบาล (NGO) ทั้งที่ดำเนินการเรื่องพม่าโดยเฉพาะ และ NGO ในสหรัฐอเมริกา มีความร่วมมือ
และการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดในการกดดันบริษัทยูโนแคลด้วยยุทธวิธีต่างๆ เช่น การรณรงค์
ต่อผู้บริโภค, นักกฎหมาย, สถานศึกษาต่างๆ, ผู้ถือหุ้น และรัฐบาลท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา รวมทั้ง
การฟ้องร้องต่อศาล องค์การประชาสังคมเหล่านี้ดำเนินการกดดันบริษัทยูโนแคลอย่างไม่ลดละ
จนกระทั่งบริษัทยูโนแคลยอมขดใช้ให้แก่ชาวพม่าที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในโครงการยาดานาใน
ที่สุด

ภาควิชา ..ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ..
สาขาวิชา ..ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ..
ปีการศึกษา .....2549.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4781141924 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORDS : Transnational civil society/Human right violation/Unocal/Myanmar

WORAWICH VASAKARAVA : THE ROLE OF TRANSNATIONAL CIVIL SOCIETY
AND HUMAN RIGHTS VIOLATION: A CASE STUDY OF UNOCAL IN

MYANMAR.THESIS ADVISOR : PUANGTHONG PAWAKAPAN, Ph. D. 194 pp.

The objective of this thesis is to study the role of transnational civil society organizations in campaigning and fighting against the U.S.-based oil and gas venture, Unocal Corporation, whose investment in Myanmar had caused widespread and severe human rights violation to the local people.

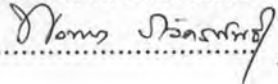
Burma had long held on to xenophobic and close-door economic policy which led to its economic collapse. The State Law and Order Restoration Council (SLORC) took power in 1988, and thus decided to introduce a new era of market-oriented economic policy, attracting many businesses to invest in Myanmar, especially foreign oil and gas corporations. Unocal signed a contract to develop the Yadana oil and gas field with the Burmese government. The Yadana joint-venture brought about grave human rights violation to the Burmese and ethnic minorities living along the pipeline. Despite testimonies and eyewitnesses, the company insisted on its innocence. Some countries, such as ASEAN members, insisted on its iron principle of non-intervention. Others like the U.S. and France appeared to lack a strong will to punish their giant corporates. Certain international organizations were faced with some limitations. Still, while the states and international organizations seem to be paralyzed, transnational civil society has become the main actor to bring the fate of the oppressed people in Myanmar to light.

The study shows that transnational civil society, especially non-governmental organizations (NGO) concerning Myanmar issue in particular and those in the U.S., play a vital role in putting pressure on Unocal, using various tactics, such as campaigning with consumers, the company's shareholders, and state governments in the U.S., along with suing the company in courts. Finally, Unocal agreed to compensate for the Burmese people who suffer from human rights violation in its Yadana pipeline project.

Department ..International Relations..

Student's signature.....

Field of study ..International Relations..

Advisor's signature.....

Academic year .....2006.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์อย่างสูงจากอาจารย์ ดร.พวงทอง ภวัครพันธ์ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้คำปรึกษาแนะนำ เสนอแนะวิธีคิด มุมมองในประเด็นต่างๆ ที่มีประโยชน์และสำคัญต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์ ในฐานะประธานสอบวิทยานิพนธ์ และในฐานะอาจารย์ผู้สอน ที่คอยให้คำแนะนำและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์พรพิมล ตริโชติ แห่งสถาบันเอเชียศึกษา ที่กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และยังอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่มีค่าแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคนที่คอยให้กำลังใจกันและกันอยู่เสมอจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณนายจิระศักดิ์ วาสิกคุตต์ ที่คอยให้กำลังใจและยังช่วยในการอ่านตรวจทาน และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาบ้างในอนาคต ผู้วิจัยขอมอบให้เป็นความดีและแสดงความกตัญญูแต่บิดา มารดา ที่ได้มอบทุนทรัพย์และความเข้าใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษา และคณาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้เขียนด้วยความเคารพเป็นอย่างสูง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
คำอธิบายคำย่อ.....	ฐ
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สำรวจวรรณกรรม.....	8
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	11
1.4 ขอบเขตในการศึกษาวิจัย.....	12
1.5 สมมติฐาน.....	12
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
1.7 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	14
1.8 วิธีการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูล.....	20
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
1.10 วิธีการนำเสนอ.....	20
บทที่ 2	
เศรษฐกิจและสังคมพม่าในช่วงปิดประเทศจนถึงการเปิดรับ	
การลงทุนจากภายนอก.....	22
2.1 สภาพเศรษฐกิจสังคมของพม่าก่อนการปฏิวัติ ค.ศ. 1962.....	22
2.2 ภาวะเศรษฐกิจสังคมของพม่าหลังการปฏิวัติ (ค.ศ. 1962-1988).....	23
2.2.1 การก่อตั้งพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า.....	23
2.2.2 ปรัชญาและอุดมการณ์ของพรรคโครงการ	
สังคมนิยมของพม่า.....	23
2.2.3 การจัดการระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมของรัฐบาลพม่า	
ในช่วง 10 ปีแรก (ค.ศ. 1962-1971).....	24

2.2.4	การปฏิรูปเศรษฐกิจและสภาพเศรษฐกิจของพม่าปี ค.ศ. 1972-1987.....	27
2.2.5	ปัญหาเศรษฐกิจของพม่าในปี ค.ศ 1987.....	29
2.2.6	การขึ้นสู่อำนาจของสภาฟื้นฟูกฎหมายและระเบียบแห่งรัฐ.....	30
2.3	การเปิดประเทศทางเศรษฐกิจของพม่า.....	32
2.3.1	ชนกลุ่มน้อย : อุปสรรคในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ของรัฐบาลพม่า.....	33
2.3.2	อุตสาหกรรมป่าไม้ : ยุทธวิธีในการเข้าถึงทรัพยากร ของรัฐบาลพม่า.....	38
2.3.3	น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ : ความหวังใหม่ของรัฐบาลพม่า.....	40

บทที่ 3

บริษัทยูนิแคลและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในโครงการ

	ท่อส่งก๊าซยาดานา.....	43
3.1	บริษัทยูนิแคลกับการลงทุนในโครงการยาดานา.....	43
3.2	พื้นที่สร้างท่อก๊าซ การเข้าสู่พื้นที่ และการเตรียมการ ก่อสร้างท่อก๊าซ.....	49
3.3	การละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชนกลุ่มน้อยในโครงการยาดานา.....	58
3.3.1	การบังคับย้ายถิ่นที่อยู่.....	58
3.3.2	การยึดที่ดินอยู่อาศัยและที่ดินทำกิน.....	61
3.3.3	การบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส.....	62
3.3.4	การบังคับเป็นลูกหาบ.....	67
3.3.5	การทรมานและการสังหารชีวิต.....	68
3.3.6	การข่มขืน.....	69
3.3.7	ผลกระทบต่อสิทธิทางเศรษฐกิจของชาวบ้านและชุมชน.....	69
3.3.8	ผลกระทบต่อสิทธิในการดำรงรักษาไว้ซึ่ง วัฒนธรรมของชุมชน.....	71
3.3.9	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม.....	71
3.4	ปฏิกิริยาและการตอบโต้จากกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบในพม่า.....	73

บทที่ 4

	บทบาทและท่าทีของรัฐและองค์กรระหว่างประเทศ.....	78
4.1	ประเทศฝรั่งเศส.....	78

4.2	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	80
4.3	ประเทศไทย.....	84
4.4	อาเซียน.....	91
4.5	องค์การแรงงานระหว่างประเทศ.....	96
4.6	องค์การสหประชาชาติ.....	99
บทที่ 5	บทบาทของประชาสังคมข้ามชาติ.....	102
5.1	การก่อตัวของแกนนำประชาสังคมข้ามชาติ.....	102
5.2	การเคลื่อนไหวในสหรัฐอเมริกา.....	118
5.3	การเคลื่อนไหวผ่านอินเทอร์เน็ต.....	120
5.4	การรณรงค์ในมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา.....	125
5.5	การรณรงค์ต่อผู้บริโภค.....	126
5.6	การผลักดันปัญหาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม.....	130
5.7	มาตรการตอบโต้ของบริษัทยูโนแคล.....	134
5.8	การประสานหลากยุทธวิธี...สู่ชัยชนะ.....	138
บทที่ 6	บทสรุป.....	165
	รายการอ้างอิง.....	172
	ภาคผนวก.....	191
	จดหมายจากนักศึกษาอะเคเรียง	
	ที่ส่งไปยังผู้บริหารบริษัทยูโนแคลในสหรัฐอเมริกา.....	192
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	194

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
ตารางที่ 1	การลงทุนของต่างชาติในพม่าปี ค.ศ.1989-1992.....	41
ตารางที่ 2	สรุปช่วงเวลาและการดำเนินการทอส่งก๊าซของบริษัทยูโนแคล.....	58

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
รูปภาพที่ 1	รูปแบบนามเมอแรง.....18
รูปภาพที่ 2	รูปแบบนามเมอแรงในกรณีการเคลื่อนไหวของประชาสังคมข้ามชาติ ที่ต่อต้านบริษัทยูโนแคลในพม่า.....19
รูปภาพที่ 3	แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศพม่า.....35
รูปภาพที่ 4	พื้นที่ครอบครองของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยในพม่า.....36
รูปภาพที่ 5	ท่อก๊าซยาดานาไทย-พม่า.....50
รูปภาพที่ 6	แผนที่แสดงพื้นที่ก่อนการก่อสร้างท่อส่งก๊าซยาดานา.....53
รูปภาพที่ 7	แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านและกองทหารที่เข้ามาควบคุม พื้นที่ก่อสร้างท่อส่งก๊าซยาดานา.....54
รูปภาพที่ 8	แผนที่การโจมตีของทหารพม่าในอำเภอดูลายา.....56
รูปภาพที่ 9	แผนที่แสดงการโจมตีเขตมะริด - ทวาย ของทหารพม่า.....57
รูปภาพที่ 10	ตัวอย่างหมู่บ้านที่ถูกบังคับย้ายถิ่นฐานบริเวณก่อสร้างท่อก๊าซ.....61
รูปภาพที่ 11	กลยุทธ์ในการกดดันบริษัทยูโนแคลขององค์กรประชาสังคมข้ามชาติ.....162

คำอธิบายคำย่อ

ABSDF	All-Burma Students Democratic Fronts
ACTU	Australian Council of Trade Union
AFL-CIO	American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations
ASSU	the Associated Students of Stanford University
ATCA	Alien Torture Claim Act
BHF	Business Humanitarian Forum
BSPF	The Burmese Socialist Programme Party
CalPERS	the California Public Employees' Retirement System
CalSTRS	the California State Teachers' Retirement System
CCR	Center for Constitutional Rights
ERI	Earthrights International
FBC	Free Burma Coalition
FDI	Foreign Direct Investment
FSIA	Foreign Sovereign Immunity Act
FTUB	Federation of Trade Unions of Burma
HEED	the International Law Project for Human Economic and Environmental Defense
ICEM	International Federation of Chemical, Energy, Mine and General Workers' Union
ILO	International Labor Organization
ILRF	International Labor Rights Fund
INGO	International non-governmental organization
KNU	Karen National Union
LDC	Least Developed Country
MGTC	the Mataban Gas Transportation Company
MOGE	Myanmar Oil and Gas Enterprise
NCGUB	The National Coalition Government of the union of Burma
NCUB	National Council of the Union of Burma
NFTC	National Foreign Trade Council

NGO	Non-governmental organization
NLD	National Leagues for Democracy
NMSP	New Mon State Party
NUP	National Unity Party
OCAW	Oil, Chemical, and Atomic Workers Union
PACE	Paper, Allied-Industrial, Chemical & Energy Workers International Union
PND	Party for National Democracy
RAN	Rainforest Action network
SEAS	Students for Environmental Action at Stanford
SLORC	State Law and Order Restoration Council
SRI	Socially responsible investing
TIAA-CREF	Teachers Insurance and Annuity Association - College Retirement Equities Fund
TNC	Transnational corporation
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNOCAL	Union Oil of California